

Huisdieren in het verzorgingshuis

Ouderen met geldproblemen

Klinische les: obesitas

Teleurstellingen in de zorg

Kijk ook op

TVV
ONLINE

Zzp'er in de zorg

Foto: Annet, Maseland

Huisdieren vaker welkom in verzorgingshuizen

'Ik zie hoe goed het de bewoners doet'

Een groeiend aantal zorginstellingen staat huisdieren toe, onder voorwaarde dat de baas zelf voor het dier kan zorgen. Dat lukt niet altijd, en vrijwilligers of de dierenbescherming kunnen dan uitkomst bieden. Het alternatief is een dier op bezoek.

Tekst Annet Maseland

Even schrik je als de deur van de verzorgingsflat in verzorgingshuis Bijnkershoek openzwaait en Dino je tegemoet komt. Dino is geen schoothondje, nee, hij reikt tot het middel van zijn frêle bazinnetje, mevrouw Eefting. Toen zij en haar man een halfjaar geleden naar het verzorgingshuis moesten, was hun elfjarige hond gelukkig welkom in het Utrechtse Bijnkershoek. 'We hebben altijd grote honden gehad', vertelt mevrouw. 'Dino is ons zo vertrouwd. Dat was het eerste wat we vroegen bij de opname: of de hond bij ons mocht blijven.'

Zelf de hond uitlaten kunnen de bazen op leeftijd niet meer. 'Hij trekt zo hard', zegt mevrouw Eefting. 'Twee kinderen wonen in de wijk, ze laten hem om beurten uit.' Vaak ook komen de kleinkinderen mee. 'Als zij komen, willen ze altijd naar de hond. We gaan naar ome Dino, zeggen ze dan.'

Verzorgende Fransisca Timmer heeft thuis zelf een hond. Ze kan zich daarom extra goed inleven in de gevoelens van bewoners. 'Ik heb in mijn vorige baan meegemaakt dat een hond niet mee kon met zijn baasje toen die werd opgenomen. Dat was zo verdrietig. Daarom vind ik het goed dat de bewoners in dit huis hun eigen huisdier wél

kunnen meenemen. Ik zie hoe goed het de bewoners doet. Het hondje van een collega op de dagverzorging wordt door een van onze bewoners wel acht keer per dag uitgelaten. Ze zijn onafscheidelijk.'

Natuurlijk heeft ze ook zo wel eens haar bedenkingen. 'Ik vind het zielig als poezen niet naar buiten kunnen en ze opgesloten zitten in een klein kamertje. En de verzorging vind ik best soms vervelend in een appartement met haren.'

'Ik was als de dood voor Dino', bekent een collega. Doodsbenauwd bleef ze telkens bij de deurpost van meneer en mevrouw Eefting staan, voor geen goud ging ze naar binnen. 'Meneer verzekerde me dat ik echt niet bang hoefde te zijn. Ik heb alle moed bij elkaar geraapt en op een dag ben ik gewoon maar binnen gestapt. Nu ben ik niet meer bang.'

Welkom

In een groeiend aantal zorgcentra zijn huisdieren welkom. Ongeveer 1400 van de in totaal 1859 verzorgings- en verpleeghuizen staan huisdieren toe, blijkt uit de website Kiesbeter.nl. De verzorgingshuizen zijn zelfs bijna allemaal welwillend. Sommige huizen afficheren zich als diervriendelijk, zoals het Rotterdamse zorgcentrum Humanitas. Een van de gevleugelde oneliners uit hun zorgvisie is dat het

Mevrouw Eefting is blij dat Dino bij haar mag wonen in het verzorgingshuis, medewerkster Marie is vertrouwd met het dier.

foto: Jodi May

Dieren zijn goed voor het welbevinden van oudere patiënten.

oude hondje met schurft belangrijker kan zijn dan de verpleegkundige.

Of neem verpleeghuis Lückerreide uit Kerkrade waar een 89-jarige bewoonster met haar paard Winnetoe van 35 jaar oud werd opgenomen. Haar afdeling kijkt uit op het dierenverblijf, zodat ze Winnetoe altijd kan zien.

Elders wordt de komst van viervoeters gedoogd, maar niet per se toegejuicht. 'We zeggen in eerste instantie niet direct nee', vertelt een medewerker weifelend aan de telefoon. 'Het mag wel, maar liever niet', is het beleid in een

ander verzorgingshuis. Sommige huizen laten alleen kleinere huisdieren toe, zoals vissen, een parkietje of een cavia. Als verzorgende hoef je niet bang te zijn dat je straks als dierenverzorgster te werk wordt gesteld. Alle instellingen die dieren toelaten, stellen als voorwaarde dat ouderen zelf voor hun dier kunnen zorgen.

Nieuwe bewoners moeten daarvoor doorgaans een contract ondertekenen, waarin ook staat wat er met dier moet gebeuren als zijn baasje doodgaat. De voorwaarde van zelf een dier kunnen verzorgen, is meteen de reden dat huisdieren in verzorgingshuizen bijzonder zijn, en op een verpleegafdeling een zeldzaamheid, want dat gaat meestal moeilijk. Meestal kan het alleen met de hulp van familie en vrienden.

Projecten met zorgdieren worden georganiseerd door de Stichting Zorgdier, Zorghond en Pets4care:

www.zorgdier.nl
www.zorghond.nl
www.pets4care.nl

Weten welke zorginstellingen huisdieren toestaan? Kijk op www.kiesbeter.nl.
Meer lezen of weten over dieren in de zorg? Surf naar www.diereninzorgenwelzijn.nl.
Of bezoek het platform Dieren Helpen voor mensen in beroepen waarbij dieren een ondersteunende rol spelen op www.dieren-helpen.nl.
In januari is de stichting AAIZOO (Animal Assisted Interventions in Zorg, Opleidingen en Onderzoek) opgericht voor deskundigheidsbevordering op het gebied van de inzet van dieren in de zorg. Informeer bij Jan van Summeren, tel. 06-300 486 27.
Het project DUO is te bereiken via www.dierenbescherming-utrecht.nl.

Dierenbescherming

Soms lukt het met de inzet van een vrijwilliger nog net wel om een dier en zijn baasje bij elkaar te houden. Regelmatig kreeg de Utrechtse Dierenbescherming verzoeken daartoe van zorginstellingen en familie. Dat leidde in 2006 tot het project Dieren Utrecht & Ouderen, kortweg DUO. Een tiental bewoners doet een beroep op zo'n 16 vrijwilligers. De vraag is groter dan het aanbod en naar vrijwilligers wordt naarstig gezocht. Voor zover bekend is dit het enige project in Nederland.

'We zijn geen uitlaatsdienst', legt vrijwilligerscoördinator Elsbeth Levitus uit, die samen met een collega-coördinator het project runt. 'De oudere verzorgt in principe zelf het dier en laat hem zelf uit. Onze vrijwilligers springen in bij nood of als er aanvullende hulp nodig is; als familie en vrienden die niet kunnen of willen leveren.'

Zoals de mevrouw die niet meer haar hondje kan uitlaten en het daarom niet kon meenemen naar het verzorgingshuis. Nu zorgt haar zoon doordeweeks voor de hond en laten vier vrijwilligers van DUO het dier in het weekend uit. 'We hebben een parkietje geholpen dat elke zes uur druppeltjes antibiotica nodig had', vertelt Levitus. 'De familie durfde dat niet. De verzorgenden hadden geen tijd en de bewoner zelf was te vergeetachtig. Dat hebben wij toen een weekje gedaan.'

In een ander huis helpt DUO de kat verzorgen die op een afdeling is blijven wonen nadat haar baasje was overleden. Levitus: 'Ze is gebombardeerd tot afdelingskat. De medewerkers zorgen voor haar en ik spring bij, bijvoorbeeld om met het diertje naar de dierenarts te gaan. Petje af voor de verzorgenden trouwens. Ik weet hoe druk ze het hebben. En toch spelen ze het klaar om de verzorging erbij te doen. Waar een wil is, is een weg.'

En de beloning is groot, vindt Levitus. 'Het geeft zo ongeloflijk veel voldoening als je de band tussen dier en mens in stand houdt. Je merkt aan beiden hoe intensief en belangrijk die voor ze is.'

Basisbehoefte

Dieren doen mensen goed, beaamt gezondheidspsycholoog Marie-José Enders. Aan de Universiteit Utrecht doet ze onderzoek naar de effecten van huisdieren. Ze somt de feiten op. 'Mensen zijn minder eenzaam, minder depressief, zijn mobieler en vergroten hun sociale netwerk. Een dier voorziet in een basisbehoefte: het geeft liefde, intimiteit, iets om voor te zorgen en een gevoel van veiligheid. Het belangrijkste effect is misschien wel dat mensen hun sores vergeten. Ze klagen minder. Goed nieuws dus voor de verzorgenden. Het is nu eenmaal prettiger om een vrolijk iemand te verzorgen.'

Ondanks dat een dier het welzijn verbetert en de zorg lichter maakt, heeft Enders toch best wat weerstand ontmoet bij de medewerkers. De psycholoog heeft daar begrip voor. 'In sommige culturen wordt het hebben van dieren in huis niet geaccepteerd. Daar moeten verzorgenden dan echt aan wennen. Maar dat lukt bijna altijd wel. Anderen zien de dieren als extra taken boven op hun toch al drukke werk. Weer anderen klagen over stank. Of allergie. Ik heb meegemaakt hoe een verzorgende, die allergisch was voor poezen, de aanwezigheid van poezen in huis niet kon accepteren. Ze dreef het conflict op de spits: "ik eruit of die kat eruit". Dat was jammer en onnodig.'

Maar, zo leert de ervaring: 'In de praktijk verdwijnen de meeste bezwaren als sneeuw voor de zon zodra de dieren hun intrede hebben gedaan en de verzorgenden zien hoe goed het uitpakt.'

Soms zijn er ook klachten van de schoonmaakdiensten, die extra werk hebben aan een huisdier, of van schoonmakers die dieren niet gewend zijn of er bang voor zijn. Maar aan alles is wel een mouw te passen. Bij een bewoonster bivakkeren de twee katten in de natte cel als de kamer wordt schoongemaakt en gaan ze weer terug naar de kamer als de badkamer wordt schoongemaakt. In het geval van allergie kun je als verzorgende de bewuste afdeling of kamers mijden. Bewoners die een huisdier hebben, blijven uiteindelijk toch uitzonderlijk, je zult het niet op elke afdeling meemaken.

En wie is uiteindelijk vertrokken: de kat of de verzorgende? Enders lacht. 'De verzorgende. Als het huisbeleid is dat er dieren mogen zijn, heb je je daar als verzorgende bij neer te leggen.'

Infectiegevaar

Veel weerstand bemerkte ook kinderarts-infectioloog dr. Dasja Pajkr. Dat is nergens voor nodig, vertelde ze op de conferentie Gek met Dieren in 2007. In het Emma

foto: Jetty Verhoeff

Dieren brengen enig infectiegevaar met zich mee, maar dat is gemakkelijk te ondervangen.

foto: Erik van der Burg

Een vrijwilligster van ZorgDier stimuleerde door de inzet van een bezoek hond deze bewoonster tot het doen van therapeutische oefeningen.

Kinderziekenhuis AMC zijn huisdieren sinds de jaren '70 van de vorige eeuw de normaalste zaak van de wereld. Kinderboerderijdieren betreden wekelijks de ziekenhuispoorten en sinds 2005 is het ook toegestaan om eigen huisdieren op bezoek te laten komen.

Dieren brengen enig infectiegevaar met zich mee, maar dat is gemakkelijk te ondervangen, weet de infectioloog. Krabgevaar kun je uitsluiten door geen jonge dieren toe te staan. Infectie voorkom je door alleen ontwormde en gevaccineerde dieren toe te laten, zonder vlooiën, teken of wonden (zie ook het kader Regels voor huisdieren en bezoekdieren). Wanneer je al die regels in acht neemt, is het risico te verwaarlozen. 'In alle jaren van dierbezoeken hebben wij nog nooit een geval van een bijt- of krabwond, allergie of besmettelijke ziektes gehad', vertelde Dasja Pajkr.

ZorgDier

Wanneer het houden van een eigen kat, hond of cavia echt niet meer gaat, is er het alternatief van een bezoekdier. In de Verenigde Staten en Canada zijn working animals in zorginstellingen de normaalste zaak van de wereld, in Nederland is de inzet van dieren nog braakliggend terrein. Via Stichting ZorgDier lopen er projecten in zeven instellingen. Dat moeten er veel meer worden, als het aan directeur Jan van Summeren ligt.

Nieuw elan is er genoeg. Op steeds meer plekken duiken aaihonden op, die eens per week op bezoek komen, vaak bij dementerenden in verpleeghuizen. Goedbedoeld, maar pas op, waarschuwt Jan van Summeren, want te vaak begint men zo'n project zonder professionele basis. 'Het gebeurt nog te vaak hap-snap. Wanneer je werkt met de meest kwetsbare groepen, zoals demente ouderen, mag je daar geen honden met gedragsproblemen op zetten. Je moet veilige kaders scheppen. Goede begeleiding ontbreekt nogal eens. Ik heb loslopende honden gezien met gedragsproblemen. Dat kan leiden tot onverantwoorde toestanden, tot bijtincidenten toe.'

De landelijk werkende Stichting ZorgDier sluit alle risico's op voorhand uit. De stichting leidt vrijwilligers op en biedt deelnemende instellingen een totaalpakket, van de training van een stafmedewerker en de wervingscampagne van vrijwilligers, tot de screening en gezondheidsverklaring van de dieren.

Ook het effect van deze zorgdieren is door psycholoog Enders onderzocht. Ze vond duidelijke aanwijzingen dat bewoners wanneer ze honden op bezoek krijgen, prettiger in hun vel steken. 'Er wordt meer gelachen. Men is actiever. Er wordt uitgekeken naar de dieren. Ze vertellen hoe prettig ze het vinden. Veelzeggend is dat bewoners wel de naam van een bezoekende hond onthielden, maar niet die van de vrijwilliger die met de hond meekwam.'

Regels voor huisdieren en bezoeken

Huisdieren op bezoek Alleen kleine dieren, als hond, kat en konijn. Dieren met een ongeschikt karakter worden uitgesloten. Geen vogels, reptielen of grote dieren. Geen jonge dieren. Dieren moeten altijd aangeliend; dieren moeten schoon zijn, ontwormd, vrij van vlooiën (vlooiënband dragen) en vrij van teken of wonden. Dieren blijven altijd onder toezicht van de verzorger. Na afloop goed handen wassen.

Huisdieren voor verblijf en op afdelingen Zorg dat huisdieren die in een instelling komen of verblijven, zijn gevaccineerd en ontwormd. Maak duidelijke afspraken en stel een schema op voor het uitlaten van honden en het schoonmaken van kattenbakken, kooien en dergelijke. Maak afspraken over wat er met het dier gebeurt als de bewoner niet zelf meer voor het dier kan zorgen. Onderzoek, voordat men op de afdeling huisdieren aanschafft of toelaat, of bewoners allergisch voor de huisdieren zijn. Houd er rekening mee dat honden urinelucht opzoeken. Dit kan problemen geven bij incontinentie bewoners.

Reiniging Draag bij reiniging van hokken, kooien, manden en bakken beschermende kleding en wegwerphandschoenen. Dagelijks de voerbakken schoonmaken. Een- of tweemaal per week hokken e.d. schoonmaken. Neem materialen op in het schoonmaakschema.

Honden Bezoekhonden alleen in de gemeenschappelijke kamer laten, niet in de slaapkamers of keuken. Een eigenaar in het verzorgingshuis moet een hondenbench hebben voor tijdens de verzorging. Geef bij aanwezigheid van wormen een wormenkuur. Gebruik een vlooiënband of anti-vlooiënmiddel. Jaarlijks vaccineren tegen hondenziekte, vaccinatie tegen de ziekte van Weil, parvo en rabiës is niet verplicht.

Katten Liefst kortharig. Twee keer per jaar een wormenkuur. Gebruik een vlooiënband of anti-vlooiënmiddel. Om het jaar vaccineren tegen kattenziekte en jaarlijks tegen niesziekte. De eigenaar moet een kattenbench hebben voor tijdens de verzorging.

Vogels Wees bedacht op dragerschap van *Chlamydomyces psittaci* (papegaaiziekte) bij vogels, vooral bij nieuwe vogels.

Knaagdieren en overige dieren Laat konijnen twee maal per jaar inenten tegen myxomatose (konijnenziekte overgebracht door vliegen en muggen).

Bron: Hygiënerichtlijnen voor Verpleeghuizen en Woonzorgcentra.

Richtlijnen technische hygiënezorg. LCHV 2007/ kinderarts-infectioloog dr. Dasja Pajkrt. Emma Kinderziekenhuis AMC.

Administratieve rompslomp

Er is veel veranderd in de zorg in het jaar 2009. Denk alleen maar aan de veranderingen in de AWBZ, het invoeren van de zorgzwaartebekostiging en het zorgplan. Wat merk ik als verzorgende op de werkvloer van deze veranderingen in de zorg? Nou, in ieder geval betekent het voor ons een grote toename van papierwerk. Voordat we aan de zorg voor een nieuwe cliënt toekomen, zijn we anderhalf uur verder, want het verkort aanvraagformulier Zorg (vijf dikbedrukte bladzijden), en het B-formulier GZ-GGZ (17 bladzijden) met meer dan honderd vragen moeten eerst worden afgewerkt. Om het zachtjes uit te drukken: de uitvoerende verzorgende wordt hier niet blij van. En als het invullen van die formulieren nu van een leien dakje ging, omdat het allemaal zonneklaar is wat er wordt gevraagd, dan ging het nog wel. Maar dat is helemaal niet het geval. Bij het invullen van de formulieren komt aan het licht dat er nog veel onduidelijkheid bestaat over veel vragen die direct met de zorg te maken hebben. Het is wel leuk en aardig om van bovenaf te bedenken dat veranderingen van de ene op de andere dag kunnen worden ingevoerd. Maar in de praktijk werkt zo iets gewoonweg niet. En het is geen stijl om de verzorgenden op te zadelen met alle administratieve rompslomp.

Gaan we daarom met zijn allen een beetje doemdenken? Nee, dat gaan we niet doen. We vertrouwen er gewoon op dat we ondanks alle bezuinigingen en wijzigingen verantwoordelijke kwaliteitszorg kunnen blijven geven en dat wij er voor de klanten zijn. Maar we moeten wel van onze organisaties en het management kunnen verwachten dat zij het voortouw nemen in de veranderingen. Je ziet wel dat het management zich op dit moment vooral richt op het binnenkrijgen van opdrachten van de gemeente, maar tegelijkertijd moeten zij ook zorgen voor een duidelijk antwoord op problemen die bij een psychosociale indicatie optreden. En wij als verzorgenden moeten er bij staatssecretaris Bussemaker op aandringen dat de papierwinkel niet meer, maar juist minder wordt. We moeten een halt toeroepen aan de bureaucratie. En als ze niet luistert, moeten we misschien gewoon iets harder schreeuwen in de richting van de politiek. Ik ben benieuwd of andere verzorgenden er ook zo over denken.

Gerrie Strijbosch werkt in de praktische thuisbegeleiding bij Thebe Thuiszorg en is lid van de redactieraad van TvV.

